

КУЛЬТУРА МОВИ

Сучасне суспільство не може існувати без мови – найважливішого засобу спілкування, вираження думок і передачі досвіду сучасникам та нащадкам. Велике значення має також вивчення й правильне використання мовних засобів вираження думки залежно від мети й змісту висловлювання.

Правильність мови – це насамперед дотримання літературних норм, які є усталеним зразком, еталоном для носіїв мови. Культура мови – це дотримання усталених мовних норм усної та писемної форм літературної мови, а також свідоме, цілеспрямоване, майстерне використання мовновиражальних засобів залежно від мети та обставин спілкування. Наука про культуру мови – окрема галузь мовознавства, яка, використовуючи дані історії української літературної мови, граматики, лексикології, стилістики, словотвору, виробляє наукові критерії в оцінці мовних явищ. Головним завданням культури мови є виховання навичок літературного спілкування, пропаганда й засвоєння літературних норм у слововжитку, граматичному оформленні мови, у вимові та наголошуванні, неприйняття спотвореної мови або суржику.

Культура мови характеризується точністю, ясністю, виразністю, стилістичною вправністю, майстерністю мовця щодо використання лексики, граматичних засобів, добором варіантів висловлювання тощо. Існують, наприклад, синтаксичні засоби увиразнення ораторської мови – риторичні питання, звертання до слухачів, різноманітні форми діалогізації, які посилюють емоційність, невимушеність, жвавість спілкування. Висока культура мови – це володіння стилістикою, багатством мови, уникнення в мовній практиці газетних штамів, канцеляризмів, діалектизмів, досягнення таких усної й писемної форм спілкування, які б найповніше, найточніше передавали зміст думки.

Культура мови – категорія оцінна, але індивідуальні смаки, уподобання мають ґрунтуватися на мовній практиці. Основи культури мови закладаються в дошкільному та шкільному вихованні, коли формується мовний етикет, засвоюються зразки мовної поведінки, відшліфовані в процесі спілкування носіями мови. Індивідуальна робота над культурою мови триває протягом усього свідомого життя мовця.

У прагненні громадськості регулювати мовні процеси, берегти чистоту мови, визначати міру вживання іншомовних слів, неологізмів тощо часом діють тенденції пуризму, коли через настійні заборони вживати певні слова й вислови, культивується мова дистильована, навіть штучна, далека від практики. Тому культуромовні рекомендації мають постійно враховувати різноманітність стилів і форм висловлювання, опиратися на факти історії літературної мови для того, щоб уникати суб'єктивно заборонних правил. Увага громадськості до культури мови визначається загальним рівнем розвитку національної культури.

Мова бере участь в організації праці, в управлінні суспільним виробництвом, діяльністю установ, у здійсненні процесу освіти та виховання, в розвитку літератури й науки тощо. Оволодіння мистецтвом спілкування необхідне для кожної людини незалежно від того, яким видом діяльності вона займається або буде займатися, оскільки від рівня та якості її спілкування залежать успіхи як в особистому, так і суспільному житті.

Лозова М. А.
НТУ «ХП»

СОЦІАЛЬНІ ДІАЛЕКТИ ЯК ЗАСІБ УРІЗНОМАНІТНЕННЯ Й ПОЖВAVЛЕННЯ МОВИ

Соціальні діалекти, які також називають соціолектами, – досить актуальна тема, адже всі люди, незалежно від нації, раси, соціального походження або інших особливостей, використовують соціолекти навмисно або на підсвідомому рівні, часто або зрідка, але факт залишається фактом. Навіть авторитетні науковці із задоволенням спілкуються між собою на професійному жаргоні й, припускаємо, що їм це подобається. Мова одразу стає загальнозрозумілою, втрачає певну відлякуючу нормативність, набуває відтінку надбар'єрності.

Вважаємо за необхідне уточнити визначення: соціальним діалектом називається мова, яку використовує певна соціальна група, прошарок або яка переважає усередині певної субкультури. Зазвичай соціолекти вживаються в усній формі, але з поширенням мережі Інтернет по всьому світові, також спостерігається їх активне використання в медійному просторі. Соціальні діалекти частково наявні в художній літературі